

När nöden kom till Donsö

Mariana och Marius bodde i ett ruckel på en soptipp i Rumänien. När de klev i land på Donsö i Göteborgs skärgård möttes de av frågan: Vad vill ni ha av oss?

Välviljan hos invånarna slutade med ett husköp i parets hemland. Med ett villkor: stanna kvar i landet med era barn och tigg inte mer på Donsö. Samma år var paret tillbaka på ön.

Ett brandlarm inkommer till SOS söndagen den 13 januari 2019.

Händelse: Brand ute

Adress: Styrso skäret

– **Det rör sig om en mindre byggnad** som ska vara helt övertänd. Det är något slags ödehus. Ett mindre bygge. Folk övernattar där ibland, säger larm- och ledningsoperatören på räddningstjänsten.

– Ska jag skriva i artikeln att det är en byggnad där folk uppehåller sig på nätterna? frågar jag.

– Jag vet inte vad du ska skriva.

Två veckor senare vet jag det.

Öppnade upp sin sjöbod

Det var regnigt och kallt vårkvällen 2015 när Donsöbon Elenore Karlsson fick syn på en ung kvinna liggandes i väntkuren vid hamnen. Kvinnan väntade inte på någon färja mot fastlandet utan hade planerat att tillbringa natten mellan glasväggarna i skydd från regnet.

Hon heter Mariana Dragomir, var då 22 år gammal och i Sverige för att tigga. Natten innan sov hon på en stentrapp utanför kontorslokalen mitt emot Ica.

– Jag hade aldrig sett en hemlös på Donsö tidigare. Det är ju en skyddad värld som vi lever i här. Här finns knappt några invandrare. Här bor bara människor som har det hyfsat bra. Även om det finns problem innanför väggarna så är det ingen som sover utomhus. Jag tänkte bara: men snälla barn, så här kan man inte ha det. Så här får det inte vara.

Elenore öppnade upp sin sjöbod för Mariana och hennes pojkvän den kvällen. Marius Dudau var då 27 år och hemma i Rumänien fanns deras två gemensamma barn. Deras hem bestod av ett litet stenhus på en soptipp utanför staden Buzau. Huset hade börjat förfalla och av bekanta hade de rekommenderats att åka till Sverige för att få tag i pengar.

När Elenore tar emot oss i hamnen har det snart gått fyra år sedan den där vårkvällen. Snön regnar bort medan den lilla golfbilen slingrar sig fram på den smala vägen mot hennes sjöbod.

– Vi kör inte flakmoppar längre. Nu har de flesta sådana här, konstaterar hon och vinkar till en annan öbo i en mötande golfbil.

Vi kände att det här inte är acceptabelt. Har de kommit ut hit så måste vi göra något.

En fikakorg med pepparkakor, clementiner och kaffe ställs fram på bordet i den lilla boden. Snart dyker Gunilla Olsson upp med ett värmeelement under armen. Både hon och Elenore är medlemmar i Equmeniakyrkan och har på olika sätt engagerat sig för utsatta människor under

flera års tid. På barnhem i Ryssland, på café för hemlösa i Göteborg, på läger för Tjernobylobarn.

När Marius och Mariana dök upp på Donsö kom behovet av hjälp inpå knuten.

– Vi kände att det här inte är acceptabelt. Har de kommit ut hit så måste vi göra något, säger Gunilla.

Marius och Mariana som varken kunde prata engelska eller svenska, fick bo i sjöboden den första tiden. Samtidigt försökte Gunilla och Elenore lägga ett pussel kring vilka de var och vad de behövde. Det visade sig att de hade varit på ön redan året innan. Då var Mariana gravid med parets andra barn. En av dem som hjälpte dem då var Anna-Carin Englund.

"Plötsligt satt flickan där"

– Vi bodde i huset närmast matbutiken. Plötsligt satt flickan där en dag och sedan såg jag henne hela tiden. När jag tittade ut genom fönstret på morgonen och så fort jag var ute. Det kanske låter dumt men jag tänkte "jaha, nu har de hittat hit också".

Anna-Carin står på parkeringen utanför Ica-butiken. Blicken fäst mot entrén där Mariana satt och tiggde när hon tog kontakt med henne första gången.

– Jag blev illa berörd av att se att det var en ung tjej och att hon var gravid. När jag förstod att hon var jämngammal med våra barn så kröp allting väldigt nära inpå. Jag tänkte att jag får försöka vara en medmänniska.

"Det som slog mig var att det lika gärna hade kunnat vara min dotter" säger Anna-Carin Englund.. Bild: Anders Ylander

Anna-Carin tog med Mariana och Marius till Räddningsmissionen i Göteborg för att genom en tolk och med hjälp av en socialarbetare få reda på hur hon kunde hjälpa dem. Under den här tiden bodde paret i ett tältläger i Kviberg.

– Jag fick veta att deras äldsta son hade insjuknat efter en blindtarmsoperation och att de behövde akut hjälp med pengar till ytterligare vård. De visade ett läkarintyg och jag litade på deras historia, det gör jag än i dag. Sedan startade vi en insamling och jag tror att vi fick ihop 5000 kronor. Det skulle gå till både operationen och bussbiljetter tillbaka till Rumänien.

Hon minns hur hon en varm sensommardag samma år packade ner nyköpta bebiskläder, höstjackor, hygienartiklar och insamlade filtar i väskor.

– Det var så mycket saker. De reste hem i augusti och hon skulle föda i december. Jag hade aldrig trott att jag skulle få se dem här igen.

Marius och Mariana stampar av sig snöslasket från skorna utanför sjöboden. Kramar om Gunilla och Elenore. De har känt kvinnorna i fyra år nu. Marius berättar att han hittat en gammal bormaskin i en av containrarna vid Styrö skäret och både Elenore och Gunilla *Marius och Mariana tillsammans med barnen Albert och Valentine utanför deras hus i Buzau*

I omgångar har Mariana och Marius bott i Elenores sjöbod. ”Vi har skrattat och gråtit mycket tillsammans de här åren” säger Gunilla.

Sedan paret kom till Donsö för fem år sedan är det Marius huvudsakliga sysselsättning att leta burkar och saker i containrarna. Det som är av värde säljer han på en marknad hemma i Rumänien eller på Kvibergs marknad i Göteborg, berättar han. Mariana sitter utanför Ica från öppning till stängning. När vi träffas är hon stressad för att hon vet att hon går miste om pengar.

– I dag har jag bara fått ihop 50 kronor. Det känns inte bra att sitta där. Men jag har inget bättre liv än att tigga, säger hon.

Kan varken läsa eller skriva

Marius och Mariana kan varken läsa eller skriva. De har aldrig gått i skolan och Mariana har aldrig haft ett jobb. När huset rasade samman på soptippen var desperationen och nöden så stor att de inte såg någon annan utväg än att söka sig till Sverige, berättar de.

– Vi är här för att våra barn ska få ett bättre liv. Jag kan få ströjobb i Rumänien. Från dag till dag. Men pengarna jag tjänar räcker inte till barnens skola, mat och värme, säger Marius.

När jag frågar hur det är att vara ifrån barnen gråter han.

– Varje dag är vi stressade över att de inte är här. Vi tänker på dem varje dag men kan inte försörja dem på något annat sätt än såhär, säger han.

– Jag blir stressad när jag får höra om saker som händer hemma. Vår yngsta son har problem med luftvägarna och min mamma är sjuk i cancer, berättar Mariana.

2015 startade flera församlingsmedlemmar en insamling för Marius och Mariana. De köpte en husvagn till paret som placerades utanför kyrkan. Parets barn kom till ön och familjen bodde tillsammans under några månader. Men sedan blev Marius och Mariana rädda för att ha barnen i Sverige. De oroades sig över att myndigheter skulle ta barnen ifrån dem och tog med dem tillbaka till hemlandet, för att sedan komma tillbaka på egen hand.

I början av 2016 bestämde sig Elenore och Gunilla för att något behövde hända. De plågades av tanken på den splittrade familjen och att se tillvaron för paret som då hade flyttat in i en övergiven arbetsbarack på Styrso.

– Vi diskuterade mycket. Frågade vad de ville ha. Först hade flera av oss församlingsmedlemmar tankar om att ordna en lägenhet åt dem på Donsö. Vi ville så gärna att barnen skulle komma hit och att de skulle få vara tillsammans. Men de var tydliga med att de ville vara kvar i Rumänien, där de ju har sina liv, och att de behövde ett hus. Så då bestämde vi oss för att åka ner och kolla läget, se hur de levde och om vi kunde göra något, berättar Elenore.

100 000 kronor samlades in

Efter en resa ner till Buzau drog flera församlingsmedlemmar sedan igång den hittills största insamlingen för Marius och Mariana på Donsö. Nästan 100 000 kronor samlades in på mindre än en månad och sedan gick nästa resa ner till landet. Efter ett par dagar av olika husvisningar fastnade de för ett litet hus i utkanten av staden.

– Standarden var såklart inte som i Sverige. Det fanns inget vatten indraget i huset men det fanns att hämta på utsidan. Och vi såg potential i trädgården och att de skulle kunna odla, berättar Gunilla.

Förutom huset som kostade omkring 60 000 kronor skulle paret få ett bidrag på nästan 2500 kronor i månaden. Donsöborna uppmanades att bli månadsgivare. Pengarna var tänkta att räckta till mat, värme och barnens skola.

– Vi hade också en förhoppning om att både Marius och Mariana skulle gå i skolan för att med tiden kunna få långvariga jobb, säger Gunilla.

Marius och Mariana fick skriva på ett dokument där de förband sig till att inte komma tillbaka mer till Donsö och tigga igen.

– De kunde ju inte skriva, men gjorde några krumelurer, berättar Elenore. Flera av oss blev besvikna för att de hade brutit vårt avtal.

I juli samma år var Mariana tillbaka på Donsö. En syn som väckte starka reaktioner hos flera av samhällets invånare.

– Flera av oss blev besvikna för att de hade brutit vårt avtal. Vi tyckte att vi hade hjälpt dem så mycket och ändå kom de tillbaka. Vi tyckte ju att de skulle ha ett bättre i liv tillsammans med sina barn. Många av de som hade skänkt pengar tyckte att vi skulle markera. Därför drog vi in månadsbidraget, berättar Elenore.

"Han var väldigt sjuk"

Orsaken till att Mariana hade återvänt var att Marius hade insjuknat i TBC och att familjen återigen hade hamnat i en svår ekonomisk situation.

– Han var väldigt sjuk och var kvar i Rumänien i sju månader. De har verkligen varit otursförföljda under de här åren. Rent personligen har jag pendlat jättemycket i allt som varit. De är ljusår ifrån hur vi har det. Därför förstår vi dem och man kan inte sluta att tycka om dem. Jämför man deras liv med våra så behöver de fortfarande hjälp. På samma gång kan jag tänka att det här aldrig tar slut.

Marius säger att de blev jätteglada över att få en plats där deras barn kunde bo tillsammans med deras mormor. Men att pengarna de får inte räcker för att de ska kunna klara sig. Att ett enkelt jobb i Rumänien ger ungefär lika mycket på en månad som det de kan samla ihop på en vecka i Sverige.

– Jag började skolan men det gick inte ihop.

Mariana fyller i:

– Och huset har stora renoveringsbehov. Vi vill kunna dra in vatten.

Fick syn på lågorna

För två veckor sedan fick Adam Bergman syn på öppna lågor och svart bolmande rök på andra sidan vattnet. Han bor i en villa uppe på en höjd strax ovanför Donsö hamn, med fri sikt bort mot återvinningsstationen vid Styrö skäret.

– Jag visste inte på en gång att det var Marius och Marianas boende som brann men jag anade det eftersom de uppehöll sig där ganska mycket. Sedan spred sig ryktet.

Adam är född och uppvuxen på Donsö och har efter tio år i Göteborg vänt tillbaka till ön tillsammans med sin fru och sina två barn.

– Det är en tajt sammanhållning här. På gott och ont. Men enligt mig visade sig Donsö från sin bästa sida när man tog hand om Marius och Mariana. Det verkade ganska självklart för församlingen att hjälpa dem. Den kristna tron är säkerligen en del av svaret på varför man engagerat sig så starkt här ute. Men jag tror framför allt att det grundar sig i att det är ett så tajt samhälle där det finns en anda av att ställa upp för andra.

Adam Bergman bor med utsikt mot Styrös skäret och såg de öppna lågorna på andra sidan vattnet. ”Jag hoppas verkligen inte att det var något utstuderat” säger han. Av Donsös omkring 1500 invånare är en tredjedel aktiva i Donsö Missionsförsamling som numera är en del av Eukemeniakyrkan. Adam som vuxit upp inom Missionskyrkan uppskattar att ungefär hälften av öns invånare besöker kyrkan mer eller mindre frekvent.

Samtidigt som han beskriver Donsö som ett hjälpsamt samhälle menar han att en mörkare sida tog sig uttryck när Marius och Mariana återvände till ön efter husköpet.

– Man kan känna av en del vardagsrasism som inte kommer ut i det öppna. Sådant man överhör. Och den blev tydlig när de kom tillbaka. Det blev något uppenbart att reagera på. Något som kunde ses som ett problem.

Brann ner till grunden

Vi har tagit en färja över till Styrös skäret. Marius kliver runt i resterna av den nedbrunna kojan uppe i skogen. Det som har varit hans och Marianas hem de senaste månaderna i Sverige. Han lyfter på en sönderbränd barncykel som bara består av en halv ram.

– Den skulle min son ha fått när vi kom hem.

Han kliver vidare och lyfter upp en motorsåg.

– Jag hade hittat tre stycken. Mycket av det jag hade hittat skulle säljas på marknaden. Det hade gett oss pengar att klara oss länge på.

Marius som tycker om att snickra hade själv byggt bostaden av upphittade saker på ön.

– Det var så fint. Han hade satt in två riktiga fönster och en dörr, isolerat och gjort det hemtrevligt, berättar Elenore.

Söndagen den 13:e januari brann allt ner till grunden. Brandorsaken är okänd men händelsen rubriceras av polisen som "allmänfarlig vårdslöshet".

Mariana och Marius var i Göteborg när elden startade och tror själva att någon tänt eld på bostaden. Utredningen lades ner samma dag som branden ägde rum.

"Det som vi lovade att ge våra barn finns inte längre. Barnen var så glada när vi sa att de skulle få en telefon" säger Marius.

Mest sörjer Mariana och Marius de värdesaker och kontanter som de skulle ha tagit med sig hem till Rumänien. När vi står och pratar i brandresterna är det fem dagar kvar tills de ska åka.

– Vi kommer nog inte komma tillbaka igen. Vi är så tacksamma för all hjälp som vi fått på Donsö men vi känner oss inte trygga här längre. Tänk om vi hade varit i kojans när det började brinna, säger Marius.

Mariana frågar sig varför detta har hänt dem.

– Vi har inte gjort något dumt. Vi har inte stulit eller sagt något dumt till någon. Om någon ger mig pengar så säger jag tack. Och när någon frågar Marius om han vill hjälpa till med att måla eller snickra hemma hos någon, då säger han alltid ja.

Jag drömmer om ett åtta till fem-jobb

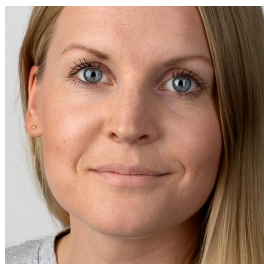
Jag frågar Marius och Mariana om de har något slutmål. Om de tror att de någon gång kommer att kunna slå sig till ro.

– Jag drömmer om ett åtta till fem-jobb. Att vi ska vara tillsammans i Rumänien hela familjen och att barnen ska må bra och ha något att äta, svarar Marius.

Flera församlingsmedlemmar startade en ny insamling till paret efter händelsen. På bara några dagar hade man lyckats samla ihop mängder av barnkläder och 12 000 kronor i kontanter som paret fick med sig när de reste hem.

Elenore vet inte vad hon ska tro om Marius tankar om att inte återvända igen. Hon ler hjärtligt, rycker på axlarna och tittar på Gunilla.

– De kanske menar allvar den här gången. Allt vi önskar är att de ska kunna få ett liv där nere. Men känslan är ju att de kommer hit igen, de gör ju alltid det.

Karin Jansson
Reporter
karin.jansson@gp.se

Publicerat i Göteborgs-Posten 2019-01-27